

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Lævini Torrentini, Episcopi Antverpiensis, Poemata Sacra

Torrentius, Laevinus

[S.l.], 1594

Lævini Torrentii De Crvento Domini Nostri Iesv Christi Sacrificio. Liber III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69329)

*Vt palmes mane at sterilis, pereatque necesse est.
 Filioli seruate fidem, seruate perennem
 Solliciti, toties quem commendamus, amorem.
 Talia mellifluis postquam sic fuderat ore,
 Atque patri magno grates persoluerat, illinc
 Sublatis abiit mensis, urbemq; reliquit,
 Et solitos petiit colles, hortosq; supinos,
 Quâ torrens Cedron liquidis pralabitur undis.*

LÆVINI TORRENTII DE
 CRVENTO DOMINI NOSTRI IESU
 Christi Sacrificio.

LIBER III.

INTEREA magnū nox horrida texerat orbē,
 Aptā dolis. Quos iam meditans teterrimus ille
 Proditor, ast idem metuens ne fallier arte
 Non queat occultas toties quem viderat ante
 Effugere insidias, & opertos promere sensus.
 Fraudem armis munire parat. Nec cogere cœtum
 Difficile, accurrunt ultro procerūque ministri,
 Et procerum vilis quos offula fecit amicos,
 Aut merces etiam, & pacti pro sanguine nummi.
 Hæc tali duce digna cohors sub nocte profunda,
 (Sed noctem vicere faces) ductura nocentem
 Scilicet, ut iusti se iudicis ante tribunal
 Sistant, & obiecto pendat pro crimine pœnas,
 Egreditur portis, campoq; effusa patenti,
 Hos, illos seruans aditus, Cedrontis ad amnem
 Ut ventum est, colles hortorum indagine cingit.
 At ductor, vitam ceu qui venatibus asper
 Exercens celeris sequitur vestigia cerua,
 Mox noto inuentum thalamo clamore secundo
 Excitat, & catulis aduersa in retia cogit,
 Partitus socios, si prauis ipse, solebat

Quâ domino praeunte sequi per nota viarum
 Compita. Nec mora longa, locum deuenit ad illum
 Quo tendebat inops animi, & iam perditus ipse
 Perdere festinans alios. Tum limine primo
 Substitit, & paucis, (vt erant ad cuncta parati)
 Affatus comites, Hic hic latet abditus ille
 Hic (inquit) latet. At ne quem malus implicet error,
 Aut alia occurrat facies, ego primus adibo,
 Porrectaq; manu prensabo, atque oscula iungam.
 Vos cauti seruate virum, nec parcite capto.
 Quae verò interea Christus contra arma parabat?
 Non illum latuere doli, non turpe nefandi
 Artificis scelus. At quoniam suprema volenti
 Nox aderat, monstrans alijs ratione modoque
 Dura pati, mortisq; minas postponere vero,
 Aetherei postquam repetens arcana parentis
 Alloquia ab magne strepitu secesserat urbis,
 Quos duxit secum comites virtutis amore
 Accensos monet vt perstent, promissaque seruent.
 Neue animi imbelles onera ad maiora vocentur
 Quam perferre queant, velut intra septa relictos
 Castrorum viridi considerare iussit in herba.
 Ipse tribus toto è numero stipatus amicis,
 Quorum summa fides, quibus & iam testibus antè
 Signa sui dederat, radiis ardentibus aptum
 Cum cinxit caput, & diuino effulsit honore,
 Commisit sese pugnae, non horridus ense,
 Horridus aut iaculis. Gemitus fletusque fuere
 Arma viro, atque egro rupti de pectore questus.
 Fessus enim fufis inter suspiria verbis,
 Dum mortem, & saeuas reputat longo ordine pœnas,
 Quam vehemens animum quateret dolor. Ipse tamen se
 Colligit, & sociis medio in sermone relictis,
 Sed monitis iterum vt vigilant, totoq; precentur
 Corde Deum, duris quærens solatia rebus

Ad patrem conuertit iter. Nec longa remotus
 Post spatia extantis scopuli sub rupe cauata
 Hortus ubi acclini surgebat margine montis
 Curuis fusus humi genibus, mox sustulit ora,
 Eternum hac supplex compellans voce parentem.
 Sancte pater, qui me tecum supera alta tenentem
 Induere humanos moribundi corporis artus,
 Et nasci, & tantos voluisti ferre labores,
 Hactenus exhaustum satis est, nunc horrida transfer
 Pocula, quæ gustu nimium miscentur amaro.
 Si tua progenies, si sum tua sola voluptas,
 Si tua ritè tuli verax præcepta per orbem,
 Hoc precibus concede meis. hoc namque precari
 Ab teneri nimium cogunt sub pectore sensus.
 Sin aliter visum, mea ne sententia tecum
 Discrepet, humanam aut videar differre salutem,
 Tute iube. Iussi, genitor, meliora sequemur.
 Quod superest, pressum grauiter, nec digna ferentem
 Firma animum, & iustas in prælia suffice vires.
 Talibus orabat lacrymans. Votisq; peractis
 Inuisit socios, quorum iam soluerat altus
 Membra sopor. Verbis igitur non lenibus illos
 Castigans, Petrum ante alios, qui magna locutus
 Nil faceret dignum dictis, at nil opis inde
 Expectans, animus maior quòd viribus esset,
 Mæstus abit, repetitq; preces, repetitque parentem.
 Mox iterum tamen ut caros accedat amicos
 Cogit amor. Sed non illos par cura remordet,
 Ægra superfuso deuinctos lumina somno.
 Tum verò exarsit mediis dolor ossibus ingens.
 Ingemit, atque iterum lacrymis super ora profusis,
 Assiduis reputans precibus miserescere Numen,
 Summis annitens studiis, ac totus in illo,
 Implorat genitoris opem. Gemit ardens æther,
 Et mæsta illacrymant plangentibus arbuta siluis.

Ipse graues inter gemitus seuosque dolores
 Feruidus inuicta perstat dum robore mentis,
 Luctantes moderans animos, it corpore toto
 Sudor, & immixto manantes sanguine gutta
 Purpureo circum omne solum tinxere colore.
 Usque adeo teneros de virgine duxerat artus.
 Quoque suos ardens complectebatur amore,
 Quicquid in hac illi peccarunt nocte luebat
 Ipse. Nec immenso poterat par esse labori,
 Sed pater omnipotens sortem miseratus acerbam
 Alipedem aetherea iuuenem demisit ab arce,
 Purpurea insignem chlamyde, & talaribus aureis,
 Qui noua iussa ferens natum tam seua dolentem
 Subleuet alloquio dulci. Volat ille per auras,
 Nec mora, fulgenti ante oculos in nube coruscans
 Improuisus adest, mollitq; his pectora dictis.
 Nate Deo, qua te pietas descendere calo
 Impulit, & casta progressum virginis aluo
 Inde ter videnos vitam tolerare per annos,
 Praescripti spatium cum iam percurreris aui,
 Cur eadem non sponte tua concedere morti
 Suadet, ut humanum tollas ad sidera nomen?
 Si fuga, si latebrae turpes, & probra tuorum,
 Si genitricis amor, si te furor angit Iuda,
 Atque vno quicquid scelerum gens impia neget
 Obtutu se infert oculis, egrumq; fatigat;
 Quo magis hac indigna, olim maiora relinques
 Exempla, ut mala ferre velint, vincantq; ferendo
 Quos virtus tua per vestigia ducet ad astra.
 Maeste animo. Non parua adeo, aut temnenda sequentur
 Premia. Quam magni pandit se machina mundi
 Seruabis mortale genus, caloq; locabis
 Illustres animas, quarum non aethere vasto
 Equabunt numerum stelle, non litore arena.
 Talibus aligeri dictis pater annuit equus,

Annuit, & sanctum nato aspiravit amorem.
 Quo intus Stygij contra omnia tela tyranni,
 Cui data non vnquam vis tanta, aut cura nocendi,
 Perfunctus precibus socios simul excitat, atque
 Obuius immani fertur mitissimus hosti.
 Quem postquam aspexit gradicens, non perfida fugit
 Oscula, non sordes immundi despuat oris.
 Quinetiam errorem miserans, Quò tendis amice,
 Quidve paras? Tum vos alij quem queritis, (inquit)
 Quòve tenetis iter? (cumq; illi murmure rauco,
 (Vt iuncta stabant acie) vultuq; minati
 Dulce salutiferi proferrent nomen Iesu,
 En (ait) en ego sum. Qua sola exterrita voce
 Tota cohors gressum reprimens, vt vipera morsu
 Si petat, Herculei aut vis ingruat horrida morbi,
 Concidit in tergum crepitans. Procul arma, facesq;
 Et dolus, & rabies flaua extenduntur arena,
 Ceu pecudes medio feruet dum Sirius aestu
 Propter aquam ignauum prostantes pectore somnum.
 Nec satis, errantem vt reuocent miracula mentem,
 Sapius ac moniti discant non temnere Numen,
 Erecti extemplo redeunt, iterumq; rogati
 Quem querant, eadem postquam responsa dedere,
 Excussis iterum labuntur turpiter armis.
 Ipse autem in mortem properans torpore sepultos
 Suscitatur, & nulli iam formidabilis vltro
 Sese offert, sacras tendens ad vincula palmas.
 Sed tamen vt seruetq; gregem, reddatque parenti
 Incolumen, dempto, qui se male perdidit, vno,
 Permitti iubet intactos discedere amicos.
 Quos inter vanis iactantes grandia verbis
 Acrior insurgens Petrus, quem texerat antè
 Corripuit gladium, & Quin nos quoq; cedimus? inquit.
 Quo dictorruit in medios, seruúmque trucidet
 Pontificis summi Malchum, sed vertice aberrans

*Auriculam misero non optimus abstulit ensis.
 Iamque iterum feriat, placidi sed voce magistri
 Ne gladium intentans aliis gladio occubet ipse
 Admonitus, tandem absistit, ferrumq; recondit.
 His pudor accessit, quod qua manifesta dedisset
 Vulnera contactu subito sanata videbat
 Miis heri, ut monstret sese nullius egentem
 Auxilij, cuius nutum caelestia seruent
 Castra, quibus nostras haud fas contendere vires.
 Atque adeo ut turba mixtos cognouit in illa
 Primores quosdam populi, templique magistros,
 Dum tortum expediunt funem nodosque tenaces,
 Cur structis (ait) insidiis per denia rura,
 Haud aliter quam si latro, aut sicarius essem,
 His in me sumptis nocturni acceditis armis,
 Quem medio in templo, mediâque in luce frequentes
 Vidistis toties, toties audistis? Inermem
 Prendere quid vetuit tunc atq; abducere captum?
 Sed iam tempus adest quo quod fuit antè negatum
 Permittit genitor, laxasque effundit habenas
 Umbrarum dominis, penitusque procacibus Umbris.
 Hoc agite, atque explete animos. Sic ore locutus,
 Amissis sociis, amissis solus amicis,
 Per varia ad notam ludibria ducitur urbem.
 Quotanto letus successu immanis auari
 Rex Erebi mira prestantes arte ministros
 Imperia, & totas odiis disperdere gentes,
 Euocat. Accelerant auidi. Iubet ille parati
 Auxilio ut properent aliis quibus addita nuper
 Cura dolos struere, & tantis precludere factis.
 Conueniunt igitur primum, atque informia iungunt
 Agmina, dein tenui audito stridore per auras,
 Non aliter capta miles quam raptor in urbe,
 Ad sua dilapsi scelera & compendia lati
 Per fora, per vicos, per compita secta viarum,*

Perq̄ domos omnes, stratisque cubilia lectis
 Aegros sollicitant animos, sparguntque venenum.
 Omnibus hic labor, hoc studium est, ut amabile Christi
 Nomen, & horrendi caelestia iussa magistri,
 Creditaque ingenti toties miracula plausu
 Excutiant animis, quò tanquam luce remota
 In tenebris trepidant miseri, perdantque pudorem.
 Diuersi volucrum vultus, artesque nocendi
 Non varia minus ac nobis sua cuique cupido.
 Nusquam absunt, seruant nutus, seruantque colorem,
 Nec temerè exciderit quicquam dicentis ab ore
 Quod non solliciti expendant, quo pectora norint
 Intima, & obsequio perdant faciantque nocentem
 Cuicumque institerint, si non se surrigit ipse,
 Si non auxilio Diuum ratione magistra
 Praduros subigit sensus, mollitq̄. premendo.
 Hoc genus acre mali terra saeuire marique
 Permittit genitor nullo ne seignior hoste
 Torpeat, atque oblita sui, atque oblita suorum
 Gens humana malum consumat inaniter aeuum.
 Nam neque Olympiaca veniunt sine puluere palmae,
 Nec nisi post magnos cali patet alta labores
 Ianua, quã sedes contingit adire quietas,
 Et capere anteacta pulcherrima premia vitæ.
 Tales cum populo stimulos mala subderet Orci
 Turba leuem rumpens per conscia pectora somnum,
 Nec minus interea subito vaga fama tumultu
 Spargeret adduci captum longo agmine regem
 Indecorem regno, qui se diuinitus ortum
 Finxerit, at turpes nequeat vitare catenas,
 Undique visendi studio concurritur. Ille
 Solus, inops, cuius etiam miserabilis hosti,
 Infernas inter Furias, harumque ministros,
 Imbellis licet, & placido mitissimus ore,
 Vexatur tamen, ac patitur, quia velle videtur

Ipse pati. Gaudent certatim illudere capto.
 At verò proceres magna tentantur & ipsi
 Latitia, immemores veri, sanctique pudoris,
 Ausi horrendum, immane nefas, namque ordine nullo
 Supplicium accelerant avidi. Nec causa rogetur
 Supplicij. Quidvis subeant dum perdere possint
 Inuisum caput, & fuso lauere ora cruore.
 Concurrunt igitur media de nocte frequentes
 Purpurei tectis Caïsa. Sedet ipse superbo
 Inflatu folio, nec celans gaudia vultu,
 En (ait) ô cives tota quod mente cupistis
 Possè datur. Longo nec vos sermone morabor,
 Iam captum teneo. Non me frustrabitur ultra
 Improbus, aut ficta vos ludet imagine veri.
 Quod dixi toties, nec me dixisse pigebit,
 Vnius exitio cunctis adferre salutem
 Fas & iura sinunt. Satis est potuisse teneri
 Vi pereat. Nec quemquam alio sententia vertat.
 Hic tantum superest labor, hæc me cura fatigat,
 Optato quòd supplicio hunc punire nocentem
 Religio vetat, & nostræ qui presidet urbi
 Pontius offerri crimen volet, atque probari.
 Efficiam tamen ut quouis sub iudice vincam.
 Vix ea fatus erat, fremitu cum turba feroci
 A socero veniens (magni cui prima Senatus
 Cura, nec insontem genero minus oderat, ipse
 Ipse etiam hinc aliquam cupiens attingere laudem)
 Vestibulum subit. Ingenti clamore resultant
 Atria, ceu vasti plangunt cum litora fluctus.
 Nec pudor, armati penetrant toto agmine sacrum
 Limen, & impuro repletur curia coetu.
 Immixti Paribus serui, milèsq; proceribus
 Vnà omnes immane fremunt. Hoc ante tribunal
 Stans captus, sparsis per candida colla capillis,
 Demissos tellure oculos atque ora tenebat

Triste gemens, nec ob illa tamen qua sufferat ipse,
 Sed miserans alios, quos tam manifesta libido
 Per scelus infandum rapido compelleret Orco.
 Non tamen aut lacrymas dolor, aut iniuria vocem
 Exprimit. Insanos inter, qua maxima virtus,
 Et silet, & patitur, nec mentem opprobria mutant
 Vana magis quam vana aures illudit imago.
 Tum vero actoris partes sibi sumere iudex
 Non veritus rogat ecquid eum noua ducere sacra,
 Atque alios populum ritus morésque docere
 Peniteat, tum qui solus sine chorte suorum
 Astat, an ijs domino superet fiducia capto,
 Quidve parent. Contra ille refert, non abdita sese
 Concilia, aut vetitos nocturnum cogere coetus,
 Sed medios inter proceres, plebémque sequacem
 Dicere cuncta palam, qua quisquis templa frequentet
 Scire queat, promptos illinc non desore testes.
 Talia narranti pugnis ferus ora satelles
 Percutit, increpitans quòd non responsa dedisset
 Digna satis. Quenam gens hunc tam Barbara morem
 Laudet, vt iniussi feriant sua ritè tuentem
 Facta reum? Horresco referens. Sed plura sequentur
 Foeda magis. Tandem cum nil neque testibus ullis,
 Corruptis pretio, nec gnaris texere falsa,
 Proficeret structor scelerum, neque qua ipse rogasset
 Firma forent, alias transit simulator ad artes.
 Nam, quod Pontificem decuit, Mea maxima cura
 Religio est, inquit. Quam dum retinere licebit
 Incolumem, fas est aliis quoque fiderere rebus.
 Hanc igitur si tu nobis fulcire labantem
 Venisti calo interpres demissus ab alto,
 (Quod te per Superùm regem dominumq, potentem,
 Cuius sacra fero supplex, & numen adoro,
 Attestor) dic ipse palam. Te iudice causa
 Stet tua. Tùne decus nostra, & spes vnica gentis,

Tùne

Tūc Deo genitore satus, quem nomine Christum
 Dicimus, & sperare monent oracula vatum,
 Isacidūm sublime ferēs super aethera nomen?
 Sic satus, viridi latitans ceu gramine serpens,
 Eloquio dulcis, factis immitibus atrox,
 Infandum peragit scelus, instillatque venenum,
 Quo ferus incautum perimat. Nec cuncta videntem
 Id latuit, sed enim reuerentia debita summo
 Pontifici quanquam indigno, atque extrema merenti,
 Hanc tamen expressit vocem sic ore locūto,
 Sum quod ais. Id si forsā mea vita peracta
 Vos necdum docuit satis, & nunc credere dictis
 Vincla vetant, veniet tempus cum nube corusca
 Fulgentem, & patris aeterni latera alta tegentem
 Delabi summo regem cernetis Olympo
 Attoniti, quem nunc mortali sorte creatum
 Spernitis, & nullo ingrati laudatis honore.
 Hec responsa ferens, animi turbatus & amens
 Obstupuit primum, hinc tantas exarsit in iras,
 Demissam ut summo rumpens à pectore vestem
 Diceret exclamans, Ergo hunc tam dira crepantem
 Fertis adhuc, lesi nec quemquam Numinis ira
 Sollicitat? Quod si facinus linguamus inultum,
 Vnius obstricti scelere extirpabimur omnes.
 Morteluat luat ipse, Deum iactare parentem
 Ausus, & ab demens patriis obsistere sacris.
 Mirabor si magnificè tam multa locutus
 Aut vincla excutiet, tortorum aut probra refellet.
 Dixit, & impatiens abiit, ceterūque reliquit,
 Poscentem meritas propter dicta impia pœnas.
 Tum verò scelerata cohors, cum vinctus, inermis
 Astaret, tacitus, tanquam ad ludibria natus,
 Et dictis seua, & factis immitior, omnem
 Effundit rabiem. Regem, vatēque salutant,
 Et feriunt pariter, calcantq̄, ruuntq̄, trabuntque

Quò rabidi voluere, oppletâque sordibus ora,
 Et barbam, & sacros discerpunt vertice crines.
 Heu mihi, quam magno nox illa extracta dolore
 Nos vocat in lacrymas! nec enim satis apta canentis
 Verba cadunt, crebris & hiant singultibus ora.
 Tu modo, quò cœptos valeam finire labores,
 Fer pater auxilium, atque aspersum sanguine nati
 Annue speratam meritis attingere palmam.
 Interea cecis latitabant turpiter antris
 Dispersi socij, solus quem viuuda semper
 Vis animi impellens opera ad maiora vocabat
 Captiui, quocunque trahant, vestigia furtim
 Ponè legens, ipsas etiam penetrarat ad aedes
 Pontificis. Fâmque in turba magna atria circum
 Dum trepidat, videt ingressum, quòd notior esset,
 Et facilem primis veniam speraret ab annis,
 Dilectum Christo inuenem, qui pressus & ipse
 Fugerat abiecte dilapsus munere vestis.
 Mox redit tamen, & turba se immiscuit audace.
 Innuit huic igitur. Nec defuit ille sodali,
 Admittique rogat. Sed enim quæ limine primo
 Serua sedens habitumque viri vultumque notarat,
 Ingressum his adiit dictis, Tu tecta subire
 Hec ausus, capto solitus quocunque moueret
 Ire comes? Qua voce miser perterritus ille,
 Oblitusque sui, notum negat. Atque ita porrò
 Ingreditur, tali tanquam bene tutus in aula,
 Scilicet, & medijs qui non mergatur in undis.
 O hominum ignara mentes quos dira cupido
 Viuendi scelere obstrictos ad talia cogit
 Opprobria! Incurrit mortem fuga mortis honesta.
 Hic igitur seruos inter vernasque procaces
 Frigidus accensum cum se recrearet ad ignem,
 Agnitus est iterum, nec ab vno proditus hoste,
 Sed plures vno ore simul dixere quis esset.

Ipse eadem repetens modo quævis euaserat arma
 Perfricuit frontem, semel & quem forte pudorem
 Leferat euulsum penitus timor abstulit omnem.
 Juratus pro quo morti se vouerat antè,
 Abnegat, atque ultrò, si quis malè credulus instet,
 Errorem vocat, & mendacia duplicat amens.
 Incertusque animi nunc huc, nunc vertitur illuc,
 Ac velut in laqueos qui se semel induit arctos
 Luctando obnectit magis atque intricat ineptus,
 Sic sese infelix aperit proditq; negando,
 Suspectus magis atque magis, dum notus oberrat
 Omnibus, atque alius quàm sit vult ore videri.
 Agglomerant igitur famuli, rixæque parati
 Hic impostoris comitem vocat, alter amicum,
 Sectatorem alij stipatorèmq; quod ensẽ
 Strinxerat, & Malcho violens auulserat aurem.
 Tum linguam facere indicium, Galilæa sonantem
 Verba, neque hanc alibi sic increbrescere pestem.
 Quævis ille auditis, animo confusus inertis
 Non tantum negat, & mendaci peierat ore,
 Sed diras adhibet, diris se deuouet amens,
 Si non vera refert. Necdum se lingua tenebat
 Cum gallus caneret, lucemque in tecta vocaret,
 Atque alia ex aliis subiens tormenta benigno
 Respiceret Petrum vultu conuertere fontes
 Quem iuuat in melius, veniamque impendere lapsis.
 Nulla mora, aspectu solo (Tantum instar in illo est)
 Ad sese rediens, dominique effata recordans,
 Dat gemitum, & properat scelerata excedere ab aula.
 Inde accusantem sese, atque immane dolentem,
 Numinis ac læsi pacem per vota precantem
 Ille dies, alterque dies, & natus ab illo
 Tertius aspectu placidi sine munere somni
 In lacrymas fluere, & vacuis tabescere venis,
 Donec iam domita victor de morte triumphans

Adderet

Adderet afflictæ Christus solatia menti.
 Iamq; Aurora nouo splendescere cœperat ortu,
 Cum sacri coeunt proceres, iterumq; rogatum
 Cælesti de progenie, nec vera negantem
 Condemnant iterum, & manibus post terga reuinctis
 Abductum rapiunt Romani ad Presidis ades.
 Quod simul ac vidit, nec iam dabitabat Iudas
 Quin turpi afficerent leto quem tradidit illis
 Ipse quidem, ast aliquâ seruari posse putabat,
 Ingemuit, guttisq; rigans ardentibus ora
 Protinus infonti acceptos pro corpore nummos,
 Ipse sui testis sceleris fraudisq; nefandæ,
 Porticibus templi magna spectante corona
 Ipsorum ante pedes ad quos ea cura redibat
 Proicit, irrisus quòd facta infecta votendo
 Nequicquam saperet. Tum verò excanduit acris
 Bile tumens, piget ora virum, lucemque tueri.
 Ac solis errans siluis dum facta recenset
 Impia, nec precibus cura est inflectere Numen,
 Ultrices adsunt Furia, quæ verberare caco
 Perculsum exagitent animum, flammâsque rotatis
 Intentent facibus. Fædo stat pallor in ore,
 Sanguinei turgent oculi, tremor occupat artus.
 Flicet inuisam properans abrumpere vitam
 Ficulnum infelix legit ad suspendia truncum.
 A quo semianimis compresso gutture pendens
 Diffisso crepuit ventre, atque ita morte pudenda
 Deformem Stygias animam transmisit ad umbras
 Exemplo horrendo, quanquam (si dicere fas est)
 Deterius peccent multi. Quos sera moratur
 Poena quidem, at tanto grauior post exitus instat.
 At verò nummos, pretium quòd sanguinis essent,
 Pontifices veriti fiscis immittere sacris,
 Convertere aliò. figuli nam pauperis agrum,
 Egestumque luto, & nullis sementibus aptum,

Vilibus emere hospitibus commune sepulcrum,
 Infandum aeterno signantes nomine factum.
 Iamque omnis magno penetrarat turba tumultu
 Iudicis ad sedem, nec tectum ingressa, quod illud
 (Non etiam insontem nulla male perdere causa)
 Religio haud sineret, spatiosa sed atria circum
 Perstabat non digna fremens. Et clamor ad auras.
 Protinus excitus thalamo se proripit ille,
 Et matutinos tanto concurrere motu
 Admirans, rogat ecquid eos perturbet, & unde
 Causa mali. neque enim proceres quoque adesse frequentes
 Pro nihilo ducens, etiam grauiora timebat.
 Illi indignantes captiuum obrudere, & vnà
 Poscere supplicium. Sed quo pro crimine iussi
 Pandere, conclamant a se procul abfore vt ullum
 Ad poenam poscant quem non & noxa sequatur.
 Accipiant igitur monet ipse, vltique nocentem
 Absistant, patriis modò cautum ita legibus esset.
 At veriti patrio ne si de more periret
 Coniectu lapidum multo minus improba ferret
 Supplicia expeteret quàm dira ac saeva libido,
 Infando obtendunt sceleris pia sacra, negantque
 Dedere posse neci quamuis extrema merentem
 Exempla, vt gentem qui panè euerterit omnem,
 Obstiterit fisco, pendenda tributa negarit
 Caesaribus, quò sceptris sibi regnumq; pararet;
 Quandoquidem plebi regem se iactet inertem.
 Hac ubi narrassent, quamuis conficta videbat
 Romulides, tali nec conuenientia capto,
 Semotum tamen à turba scitatur an ergo
 Rex sit, & angustis vnde hac fiducia rebus.
 At Christus, ne forte virum grauis auferat error
 Aduersis ductum studiis, & fraude maligna,
 Respondet regem se nolle, aut posse negare,
 Sed regem regni quod non mortalibus ullis

Pendeat

Pendeat auxiliis. nam decertare parati
 Astarent domino, ruerent & in arma ministri.
 Longè alia, atque alibi sibi parta exurgere regna,
 Sed colere interea terras, ut amabile verum
 Eruat, & veri cultoribus imperet æquus.
 Hic igitur rogat ille quid hoc quod nomine verum
 Dicat, & antè abiens sibi quam responsa dabantur,
 Edicit populo nullum deprendere sese
 Crimen. At hi contrà fanda atque infanda locuti,
 Dum cœptum perhibent Galilæa per oppida adusque
 Jam Solymos venisse malum, facili annuit aure
 Pontius. Et miserè cupiens hoc fasce leuari,
 Herodi, cui pars regni forte illa paterni
 Cesserat, (ut Solymis tunc opportunus agebat)
 Imperat adduci tacito tot probra ferentem
 Ore reum. Cuius propter facta inclita fama
 Rex gaudens aditu, propius quò nosse daretur
 Artificem simul, atque artem explorare videndo,
 Quamquam iterum instabat probris ferus hostis acerbis,
 Suspensum blando primum sermone tenebat.
 Dein quoniam neque signa dedit, neque verba remisit
 Vlla quibus magnum sibi conciliaret amicum,
 Indutum tunicis, quòd eum contemneret, albis
 Reddidit, & veteres cum Praside finiit iras.
 Hic iterum cœunt, iterum cœnucia fundunt
 Pontifices, certi nunquam desistere cœpto.
 Occlamat tamen infontem damnare recusans
 Romulides, postquam Herodis quoque calculus illum
 Soluerat. At spreto hibernus velut aggere torrens,
 Sic spreta & facide infreni ratione ruebant.
 Mos erat ob festi quod tunc instabat honorem
 Vinctum aliquem immunem populo donare volenti.
 Quod cum negligenter procures, ne liber abiret
 Quem rapere & sauis absumere dentibus optent,
 Plebs tamen urgeret morem seruaret æquum,

Sponte

Sponte sua Praeses verbis hortatur amicis
 Hunc poscant, regemq³ suum Christumq³, quod illis
 Non ignarus eum passim consueffe vocari
 Vocibus, aduersum Patres, quos sola mouebat
 Inuidia, à populo seruari posse putaret.
 Sed frustra. Quod cum prudens aduerteret ipse,
 An malint igitur Barabam rogat, inq³ merentem
 Perdere stet potius iustas quàm sumere poenas?
 Nam Baraba neque deterior, neque turpior alter,
 Qui latrociniis tota notissimus vrbe,
 Cuem etiam raptis in turba occiderat armis.
 His versi dictis animi, plebésque moueri
 Cœperat. At proceres summa nituntur opum vi
 Latronem vt seruent, regem dominumq³ trucident.
 Dúmque alijs alij mutabile vulgus adorti
 Artibus hoc agitant, Romanum exterruit vxor,
 Horrida nocturnas sibi qua sint visa per umbras
 Enarrans, precibusque monens ne seque domumque
 Perdat ob insensos insontis sanguine Diuos.
 Qua dum cura virum tacito sub pectore torquet,
 Exoritur clamor, nec latas perculit aures
 Poscentum Baraban, Baraban vno ore sonantium.
 Nec contrà iam verba valent monitúsque precésque.
 Quàm magis insanos compescere nititur orsus,
 Tam magis ignescunt animi, & se suscitât ira.
 Prospiciens igitur rabidam sine sanguinis haustu
 Sedari non posse sitim, concidere flagris
 Imperat, vt tetro stillantia membra cruore,
 Nudatósque artus, atque illacrymabile corpus
 Ostentans animos mitescere cogat acerbos.
 Nec mora, ceu visa catuli sue fertur in vnum
 Tota cohors, avidi sibi qui sine Cesare regnum
 Sumat, vt insanum, quauis malè perdere regem.
 Deripiunt igitur tunicas, raptântque feroci
 Horrida flagra manu. Stat nude affixa columna

Brachia

Brachia constrictis tendens liuentia nodis.
 Ac velut aëriam si quando euertere quercum
 Alpini certant Borea, gemit ictibus aether,
 Ipsa inuicta manet, nec turbine frangitur ullo;
 Sic illi incutiant caco licet vsque furore
 Verbera, quo latè sonitu percussa resultans
 Atria, constanti perfert fortissimus ipse
 Pectore, & illæsum seruat genitoris amorem.
 Nec virgis adeò discindere corpus honestum
 Est satis, ad risus etiam & spectacula seuas
 Exercent pœnas, nam tanquam rex foret alto
 Impositum solio circumstant agmine lato,
 Atque humeros super, & persusum sanguine pectus
 Coccineam inducunt chlamydem, dein vertice sacro
 Consertam spinis figunt de more coronam.
 At sceptrum infertur dextre fluminalis arundo.
 Quem gestans habitum regum rex maximus (eheu)
 Quæ non fanda, infanda tulit? nam ludicra tanquam
 Res foret, ut pasti per florea prata iuuenti
 Et latera, & circum saliunt caput. Inde cruentas
 Lasciui repetunt pœnas, pars vellere barbam
 Gaudet, & immunda totum conspergere arena,
 Pars spuerè in faciem, & duros impingere pugnos.
 Dumq; nouo apparent per tanta opprobria regi,
 Admirans tam longa trahi tormenta reuertit
 Pontius, atque animo quamuis non cerneret æquo
 Supplicia iniussa, & diras sine crimine pœnas,
 Obtulit tamen, hac specie fera corda domari
 Posse ratus triplici quamuis circumdata ferro.
 Horrendis igitur squalentem sordibus ipse
 Ipse reum ductans dextera, & crudelia passum
 Ostentans populo, atque illuc intenta referri
 Ora iubens, tristè tandem sic voce profatur,
 Hunc neque conuictum, nec quicquam sponte fatentem,
 Sed monitum flagris, ne quis dein publica turbet

Oia, dimitti satius quam morte suprema
 Effugere afflictæ mansura opprobria vite.
 Quod vobis igitur melius, quod durius illi,
 Hoc agite, & tantos placidi componite motus.
 Talibus obtundens lassas rationibus aures
 Non magis inflexit sensus animosq; malignos
 Quam cautes illi fluctus, aut litora venti.
 Sicut enim celerem nocte per devia ceruam
 Latratu incurruntoq; canes, pradamq; sequuntur
 Quo se cunque ferat, sic semper vocibus iisdem
 Infesti Isacida tolli celsaq; inebant
 Suffigi trabe qui sese regemq; Deumq;
 Diceret, & cali & Romæ sceptrâ tenenti
 Inuisus pariter. Quæ se verba impia iam iam
 Nolle pati, aut alium Romano agnoscere regem.
 His ille auditis, ut si via fallat euntem,
 Substitit, incertus quò se discrimine tanto
 Verteret, hinc Diuûm metuens, hinc Cesaris iram.
 Ergo iterum interiora petens iterum iubet ad se
 Adduci captum, rogat ecquos sanguine Diuos
 Attingat, quis, & unde domo. Sed vana roganti
 Ut nil respondit, commota Pontius ira,
 Tunc (inquit) mihi verba negas, vitæq; necisq;
 Subdita cui fortuna tue? Quem Christus amicis
 Castigans fastum verbis, diuinitus ipsi
 Hoc monet esse datum, quo se ne iactet inanis.
 Atque adeò, quanquam non inculpatus abiret,
 Deterius peccasse tamen qui fraude nefanda
 Perculit immeritum, atque in fontem prodidit amens.
 Dixerat, & dictis hominem permouerat aquis,
 Certaq; iam stabat sententia parcere capto.
 Sed magnis iterum populi clamoribus actus,
 Vt nauta aduersis acti in contraria ventis
 Succubuit tandem, atque animo defecit inertis.
 Heu quàm difficile est verum seruare tot inter

L

Erro-

Errorum illecebras, & tecti prœmia falsi!
 Et iustum, & sanctum, & penitus sine crimine notum
 Concidi flagris populi sedanda furentis
 Seditio impularat, turpi nunc perdere leto
 Imperat ambitio, & Romani gratia regis.
 Antè tamen quàm fas violet, damnetq; eruenta
 Morte virum proprio delicta aliena piantem
 Sanguine, ceu sacris qua victima ceditur aris,
 Sublimi effulsus folio iubet ante tribunal
 Fulmineos ferri latices, lotisq; velut qui
 Peccata eluerit manibus, se crimine soluens,
 Ac damnans alios. Quò me fera vestra libido
 Inuitum cogit, nullum mihi (dixit) in ista
 Cede nefas. Vos hæc vos hæc commissa luetis.
 Illi indignantes longo nixis atque molesto
 Supplicium sermone trahi, Tu sospes abito,
 Acclamant. Si quas Deus hoc pro sanguine pœnas
 Exposcet, nobis, nostrisq; minoribus olim
 Incumbat quodcunque mali est, perdatq; volentes.
 Sic dira obstricti prece postquam à iudice tantum
 In se conuertens nefas, permissa potestas
 Ut Barabam seruent, vita præcepta ferentem
 Supplicio afficiant. Quæ seditionis adepti
 Præmia consurgunt animis, ruit vndique magno
 Cum strepitu plebs seuà furens. Furit insuper atrox
 Miles, & in pœnas odio succensus iniquo,
 Carnificum partes subiens, quascunque nocendi
 Pectore condiderat secundo exercitus artes,
 Vnius exitio gestit depromere letus.
 Nec lassobrenis vlla quies, aut pausa malorum.
 Principio Tyriam, (quod regni insigne gerebat)
 Concretam tabo, atque hærentem viscere nudo,
 Deripiunt costis chlamydem, vestemq; reponunt
 Consuetam, vnde nouo crude scunt, vulnera tactu.
 Inde grauem nodis, crudosq; e robore sectam

Imponunt sine more crucem. Subit ille laborem
 Sponte sua, nudis gradiens super aspera plantis.
 Mox impar humeris cum iam succumberet, agrè
 Progrediens porta, miles non tardus iniquo
 Tarda ferens animo, quendam (ut tunc rure redibat,
 Nam Solymos patriis migrauerat antè Cyrenis)
 Simonem arripuit, Christum qui ponè sequendo,
 Vir bonus, & patiens, tali nec inutilis arti,
 Pariiretur onus. Nimis ô nimis ille beatus,
 Cuius ad exemplum tanto duce dura ferendo
 Participes onerum referent quoque premia laudum.
 Nec tanto in numero deerant quibus atra furentum
 Dissplicuit rabies, lacrymas quoque fundere visa
 Cum gemitu matrèsq; pia, tenerèq; puella.
 Quas placido aspiciens vultu mitissimus ille,
 Onate Isacidum, Solyma infelicis alumna,
 Quas maesta pro me lacrymas nunc funditis (inquit)
 Pro vobis potius, vestrisque effundite natis,
 Tantorum quos iusta manet vindicta malorum.
 Tempus enim veniet nuptis quo nomina matrum
 Sint odio, laudent steriles, subsidere montes
 Exoptent, findique solum, inuoluique ruina.
 Nam succi qui plena solo plantaria vellunt
 Arida quid facient? Sic euentura notando
 Tempora in aduersum conatur scandere cliuum.
 Conantem impediunt illi, rapiantque, ruuntque
 Nunc huc, nunc aliò, donec sub pondere iniquo
 Multa gemens tandem scruposi vertice montis
 Infami campo, disiectisque ossibus albo,
 Dum que supplicio extremo sint apta parantur,
 Calcatis ager pedibus, plagisq; fatiscens,
 Restitit. At silice in nuda dum lassa reponit
 Membra dolens, que damnatis miscere solebant
 Pocula vitigeno vires reparantia succo
 Hi felle, hi & myrrha inficiunt. Gustata sed ipse

Respuit, ingrata gentis tam perfida danans
 Munera, & infandos avidus finire labores.
 Iam tuba commissis celso velut aggere ludis
 Tristia clarifono populum ad spectacula cantu
 Excierat, mixtiq; equites, peditésque ruebant,
 Visuri domita figi de morte tropaeum.
 Ergo in conspectu postquam urbs se effuderat omnis
 Infelix Judaea tuo, fera munera miles
 Perficit, atque iterum detracta veste reiectis
 Horrendum plagis infami stipite corpus
 Extendens, clauos (Qua maior poena?) trabales
 Corripit, & ferro multa vi annexus acuto
 Perfossas figitque manus, figitque cruentos
 Inde pedes. Crebris resonans gemit ictibus ingens
 Mons circum, & mastæ demisso vertice siluæ.
 Olli iterum obrutis, quæ pars mollissima, nervis
 (Heu mihi) quàm vehemens oritur dolor! Et tamen ^{non}
 Vincit amor, vincit pietas, & viuuda virtus
 Quò premitur magis, hóc contrà feruentior instat.
 Atque ita funesti peragunt dum iussa ministri,
 Iamque erecta solo crux horrida surgit ab alto,
 (Horrida tunc, nostra nunc spes aeterna salutis,
 Atque adeò mediis fulgens pulcherrima templis,
 Cultaque præcipuo mortales inter honore)
 En mater, si iam mater quæ funera nati
 Prenoscens afflicta domi atque immota sedebat
 Deposita similis, quanquam prodire vetabant,
 Et pudor & tenero dura sub pectore cura,
 Prodibat tamen, ut coràm mala cernere tanta
 Possset, & ipsa suos miserando incendere luctus,
 Atque aliquam tanti partem sentire doloris.
 Accedunt pauca comites. Dux omnibus anteis
 Fidus Iohannes, sinceri exemplar amoris.
 Quo signante viam postquam trans moenia tandem
 Peruentum ad montem est, ô quæ suspiria? quali

Cum gemitu? Silet ipsa tamen, nec verba remittit
 Vlla, nec indignum quicquam, aut molitur ineptam,
 Sed fidens animi (hand equidem sine Numine certo)
 Ausa per obstantes virgo penetrare cohortes
 Innati conspectum, atque illic sistere fœdos
 Carnifices inter, quæis nulla immanior vsquam
 Bellua, profundens lacrymas, & pectora subter
 Tot pariter tormenta ferens quos corpore plagas
 Filius. Immeritam cui si depellere mortem
 Morte queat, securam sui deposceret ultro
 Supplicium, & sauas expleret sanguine mentes.

Multa vetant. Igitur diuini conscia partus,
 Ac nati reputans dicta, atque ingentia facta,
 Spem certam fouet exiguo se tempore forti
 Dura ferentem animo deum non peritura manere
 Gaudia, conspecto rediuiuo à funere nato.

Nec tamen interea minus acri concita amore
 Suspicit undantes suffuso sanguine vultus,
 Expectans cara si quid velit ille parenti.

Verba absunt. Nec verba queant aquare dolorem.

At verò rex Isacidum (neque enim altera causa
 Inferitur titulis ob quam suspensus ab alto
 Pendeat infamis trunco) seruare nocentes
 Dum cupit ipse insons, serpens ut aheneus ille
 Quem diro auxilium morbo dux corniger olim
 Extulit, at hereos latè magna agmina circum
 Intendens oculos, certam mortalibus agris
 Spondet opem, spondet veniam, distent aq̃, pandens
 Brachia in amplexus vocat ultro, & vertice prono
 Annuit optanti votis quod concipit equis.

Sed contra scelerata cohors nil impia præter
 Verba refert. Ipsi proceres teterrima primi
 Eruant, fœdisq̃ incessant vocibus auras,
 En Diuum genus, en templi de structor, & idem
 Conditor. Ecqua tuo pro te nunc cura parenti?

L 3

Siqui

Si qui seruari alios discrimine tanto
 Jam seipsum seruet, summos tum poscat honores,
 Et regnum poscat. Regno potiatnr anito
 Si cruce defiliat, nodosque & vincula rumpat.
 Nos quoque consilia in melius mutabimus, & iam
 Te sequimur. Tu res eia ò ne desere nostras.
 His alternantes regemque Deumque ferebant
 Laudibus. At ferro quis tam graue vulnus adacto
 Inferat, ut dira superet fera verbera lingua?
 Et tamen (ò pietas!) precibus petit ille furenti
 Flagitium ignosci populo, poenamque remitti
 Ignaris quem sic feriant, quem voce laceessant.
 Quin geminos inter pendens vtrimque latrones
 Opprobria hinc etiam, dum debacchantur & ipsi,
 Non leuiora tulit. Disspar tamen exitus illis.
 Nam dextrum qui forte latus clauderat ut ad se
 Mox rediit, socium perstantem, ac dira canentem
 Excipit increpitans, O rerum oblite tuarum
 Quid iuuat infonti fontem te illudere dictis?
 Nos merito hæc patimur, quin & grauiora meremur
 Quam patimur, quorum scelere atq; immanibus ausis
 Non mors vna satis. Sed enim quid proximus iste
 Commeruit? Fert dura tamen, superatque ferendo.
 Hæc fatus, commissa dolens, atque vnde salutis
 Spes erat huc vertens oculos, sic ore profatur,
 O domine aeterno cum iam regnabis Olympo
 Sit tibi cura mei. Cui rex, ingentia quanquam
 Præmia poscenti nullo merita ante labore,
 Elysios mundi campos, vitamque perennem
 Annuit exemplo insigni, quocumque rogetur
 Tempore, se, vitæ modò nos immaniter actæ
 Peniteat, facilem præbere rogantibus aurem.
 Interea mestam morientia lumina vertens
 Ad matrem, & matris comitem, quo carior alter
 Non erat, a teneris nec ei coniunctior annis,

En (inquit) mulier nati cui nomina serues.
 Tuque hanc ò inuenis caram mihi suscipe matrem.
 Dixit, & aeternum dictis afflauit amorem,
 Testamentum ingens. neque enim possederat vllas
 Quas heres tacito subter praeordia risu
 Ferret opes. Vestes verò iam miles habebat,
 Vt plexi spoliū, diuisas partibus aequis
 Quatuor, excepta tunica, quae textilis illi,
 Nec confuta fuit, matris venerabile donum.
 Quam, ne sceta minus solitos seruiret in vsus,
 Sortiti fuerant talis, ut cederet uni
 Tota per immensum nulli violabilis aenum.
 Sic vates cecinere pi. Nec mystica deficit
 Causa, sed ingratum festino abrampere luctum,
 Et monstrare Deum. Deus est Deus ille nefando
 Quem velut obstrictum sceleri gens perfida morti
 Obiicit, & regnis quod te magis omnibus vnā
 Extulit, hos illi scelerata impendis honores,
 Horridior saxis, quando illa luce dolebant
 Omnia quae cali subter fulgentia signa
 Produxit Natura parens. Quin tunc etiam Sol
 Aureus obscura nitidos ferrugine vultus
 Textit, & ingenti inuoluens caligine mundum
 Ignoras etiam, at quae alio sub sidere gentes
 Terruit, & magnos docuit non temnere Diuos;
 At Solymi (ah) Solymi, quos haec ostenta petebant,
 Non timuere tamen, sed adhuc immane frementes
 Instabant operi, donec suprema viderent
 Funera, necdum una posituri morte furorem.
 Tres penè elapse spatius aequalibus hora
 Ex quo deformi pendens a stipite tandem
 Effusas inter tenebras Solisq; labores
 Inclinare diem sensit, corpusq; relinqui
 Exangue, atque animum superas contendere in oras.
 Ergo nudatus sociis, nudatus amicis,

Solus, inops, laceros monstrans crudeliter artus,
 Implorat genitorem, & Quò deuenimus inquit
 O Deus? An tanto solum in discrimine linguis?
 Qua patrio sic verba palam sermone locutus,
 Creditus est aliis Heliam accersere votis.
 Expectant igitur si quâ descendere calo
 Heliam videant, & opem prabere roganti,
 Ignari quanto Helia præstantior esset
 Quem tunc crudeli certabant perdere leto.
 Ipse patris summi se iam celestia iussa
 Expleuisse videns, tanquam certamine lento
 Perfuncti pugiles, infracta voce sitire
 Sese ait. At siccas non tam sitis arida fances
 Urebat, quàm cor nostræ pia cura salutis.
 Atque adeò hyssopo quod mixtum astabat acetum,
 Sistendis inter tormenta cruoribus aptum,
 Spongia uti calamo prætenta admouerat ori,
 Libauit patiens. Inde omnia ritè peracta
 Effatus, repetitque preces, manibusque parentis
 Insontem tradens animam, ac vertice pronò
 Demissos claudens oculos, in voce suprema
 Hæsit, & æthereas sic vita recessit in auras.

LÆVINI TORRENTIIDE
 CRVENTO D. N. IESV CHRISTI
 SACRIFICIO.

LIBER IIII.

 T verò exanimos dissolui corporis artus,
 Corporis eximij, cui se diuina propago
 Induerat castæ nascens de virginis aluo,
 Indignans magis atq; magis rerû alma creatrix,
 Quam Deus esse sui voluit vim numinis olim
 Cum semel æternis fundauit legibus orbem,

Natura,